

Gizarte Ekonomiako esperientziak lurraldeetatik sustatzen

Egileak: Pablo Arrillaga Márquez eta Aratz Soto Gorrotxategi

Gizarte Ekonomia eta Zuzenbide Kooperatiboaren Institutuko (GEZKI) kideak

Sarrera:

Gizarte ekonomiak (GE), historian zehar sektore pribatu kapitalistatik eta sektore publiko estataletik kanpo garatu izan diren ekimen ekonomiko ezberdinak barneratzen ditu. Hain zuzen ere, XVIII. mendeko kapitalismo industrial berriak garaiko langileriaren gain sortzen zituen bizi eta lan baldintza latzen aurrean, klase herrikoien bulkada kolektibo batetik sortzen da. Bestalde, XX. mendeko azken herenetik, estatus azpiko lurraldeak garatzeko modua aldatu egin da. Testuinguru honetan, euren garapenerako egitasmo propioak aurrera eraman dituzten lurralde ugari aurkitu ditzakegu munduan zehar. Lurraldeetatik bertatik sortzen diren garapen egitasmo berri hauek, tokiko garapena deritzon kontzeptu zabalaren aterki pean kokatu dira; kasu askotan, garapen prozesu hauek artikulatzeko, garapen agentziak deritzon eragile lokalak sortu direlarik.

EAEko GEn 88.000 pertsona baino gehiago lan egiten dute ia 5.000 antolakundeetan banatuta; enplegu guztiaren %9,5a (Kooperatibak, lan-sozietateak, laneratze enpresak, enplegu zentro bereziak...). Bestalde, garapen agentziak biztanleriaren %92ra heltzen dira.

Helburuak:

Tokiko garapenak eta GEk EAEn dituzten harremanetan sakondu eta esperientzia konkretuak partekatu, ikusarazi eta beste eskualde batean erreplikatzeko beharrezkoak diren elementuak antzeman.

Tokiko Garapena:

Globalizazioaren eta bere dinamiken aurrean, aktore lokalen erantzuna da tokiko garapena. Horretarako, tokiko baliabideak eta indarrak ardatz hartuta, eta tokiko gizartearen bizi kalitatea hobetzeko helburuarekin, lurraldean bertan sortutako estrategia kolektiboa litzateke.

Tokiko garapenerako agentziak, garapen prozesuaren gobernantza artikulatzen duten agente lokalak dira. Horretarako, garapenean eragiten duten eragileak (enpresak, enpresen elkarteak, sindikatuak, heziketa zentroak, zentro teknologikoak, unibertsitatea, herri mugimenduak, GKEak etab.) inplikazioa bilatzera eta koordinatzera bideratuta daude.

Gizarte Ekonomia:

GEko antolakundeak autogestioan oinarritzen dira, jabetza kolektiboa dute eta demokratikoki kudeatzen dira. Izan ere, ekoizpen baliabideen jabetza kolektiboa euren dute eta erabakiak "pertsona bat bozka bat" irizpide demokratikoarekin hartzen dira. Antolakunde ez-kapitalistak dira, non onuradunen kategoria ez da inoiz inbertitzaile kapitalistengatik osatuta egongo. Hala, GEko antolakundeetan sortzen den balioa ez da plusbalioa sortzarekin lotzen, baizik eta bazkideen eta/edo interes orokorraren beharrezkoak diren elementuak antzeman.

Gizarte Ekonomia sustatzeko praktika onak EAEko garapen agentzietan:

Marko orokorra

Tokiko garapenaren helburuei erantzuteko orduan, GE enpresa kapitalistak baino eraginkorragoa izan daiteke hartu ditzakeen forma ezberdinek helburu ezberdinetara hobeto egokitzea ahalbidetzen dutelako eta esku-hartze publikoaren helburuaren eta GEn helburuaren arteko simetria handiagoa delako.

GE sustatzeko bigarren belaunaldiko politikak:

- GEko eragileekin ko-erakitako politika publikoak dira.
- GE sustatzeko tresna bakartuen ordez, ikuspegi holistikoa jorratzen dute, jarduera ildoen arteko interkonexioak dituzten estrategiak planteatuz.
- Aurrekontuei baino, ekosistemak sortzeari lehentasuna ematen dioten politikak dira, non GEn inguruko eragileak arteko eta jendarte zibilarekin elkarrekintza sistemikorako baliabideak aktibatu nahi dituzten.
- Udal edo erkidegoko gobernuetako politika orokorreko zeharka lantzen dira.

Ondorioak:

Tokiko garapenaren eta GEn arteko bateragarritasun handia antzematen da, biek bilatzen dutelako tokiko jendartearen bizi kalitatea hobetzea eta beharrezkoak diren eragileak. GEk duen egituratzeko forma ezberdinei esker tokiko garapenaren ohiko helburu bikoitzari erantzuna ematen dio: Enplegua sortu eta tokiko ekonomia dinamizatu. Are gehiago, kohesio soziala handitzea, gizarte bazterketa egoeran dauden pertsonen gizarteratzea, aberastasunaren banaketa bidezkoagoa, ekonomiaren demokratizazioa, burujabetzak berreskuratzea etab. bezalako onurak ere erortzen dira.

Aldi berean, GE sustatzeko neurri ugari daudela ondorioztatzen da. Eta beraz, tokiko behar ezberdinei aurre egiteko aukera dagoela beste eredu ekonomikoak proposatzen duten antolakundeekin bitartez.

Etorkizunari begira, epe laburrera desiragarriena litzateke garapen agentzietatik GE sustatzeko politikak aplikatzen joatea; eta horretarako, hemen gida bat aurkitu dezakete. Eta epe luzera, GE tokiko garapenaren ildo estrategiko gisa kontsideratu eta zeharka lantzea.

Adibideak

Oñatiko Ur Jauziak (OUJ): OUJ Oñatin dauden zentral hidroelektriko txikiak kudeatzen dituen enpresa publikoa da. 1992an sortu zen Oñatiko Udalaren eta EEE artean eta 2018az geroztik, Goiener, energia berri-taldea merkatuzko dituen mozkin asmorik gabeko kooperatiba, enpresan sartu da. Beraz, gaur egun, kooperatiba baten partaidetza duen enpresa publikoa da OUJ.

Kimu Bat: Azpeitian kokatzen den lan-sozietatea da eta paisajismoan eta lorezaintzan jarduten du. Hala ere, 2014. urtera arte, Kimu Bat sozietate mugatua zen; enpresa kapitalista bat, alegia. Orduan langileek enpresa berreskuratu, eta GEn lan-sozietatearen formaren bitartez egituratzen da orain. Urola erdiko garapen agentzia (Iraurgi Berritzen) prozesu honen dinamizatzaileetako bat izan zen.

Lanerain: Eibarren kokatzen den gizarteratze enpresa bat da, bere helburu nagusia gizarte bazterketako arriskuan edo egoeran dauden gazteak enplegatzea delarik. Eraikuntzaren sektorean jarduten du, eta, zehazki, hiri eta etxeetako berrikuntzetan eta mantentze-lanetan aritzen da. Debabarrenako garapen agentziak bere sorkuntza prozesuan dinamizatu zuen eta enpresaren kapital sozialean ere parte-hartzen du.

Azaro Fundazioa (AF) eta Kooperatiben Mahaia Elkarteak: AF Lea-Artibaiko garapen ekonomiko sustatzeko helburua duen fundazioa da. 2002. urtean sortu zen, Lea Artibai Ikastetxearen (Arrasateko talde kooperatiboko kooperatiba integrala) ekimenez. AF sortu zenetik, oso argi daukate bertan eredu kooperatiboa lehenesten dutela, eta, ahal denean, kooperatibak bultzatzen dituztela. Izan ere, kooperatibismoa oso errotuta dago lurraldean. Beraz, aurreko zerbitzu orokorrez gain, eskaintza bereiztua dauka eredu kooperatiboa jarraitzen duten proiektuentzat. Kooperatiben Mahaia AFren baitan sortutako ekimena da, eskualdeko zazpi kooperatiba biltzen ditu eta laguntza ekonomiko, aholkularitza eta jarraipena eskaintzen dizkie sortzen diren kooperatiba berriei.